

O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA MOLIVAVIY BARQARORLIKKA TA’SIRI

Buxoro innovatsiyalar universiteti “Moliyaviy texnologiyalar, iqtisodiyot va logistika”
kafedrası o‘qituvchisi

Azizova Habiba Arslonovna

Annotatsiya: Maqolada raqamli iqtisodiyotning milliy iqtisodiy tizimga integratsiya jarayonlari va uning moliyaviy barqarorlikka ta’siri tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish mamlakatda iqtisodiy o’sish, investitsiya muhitini yaxshilash, moliyaviy inklyuziyani kengaytirish va moliyaviy xavflarni kamaytirish imkonini yaratayotgani ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqotda O‘zbekiston Respublikasidagi raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy drayverlari, islohotlar natijalari hamda moliya bozoridagi raqamli transformatsiyaning iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, moliyaviy barqarorlik, raqamli transformatsiya, innovatsiya, moliyaviy inklyuziya, iqtisodiy o’sish, raqamli moliya.

Аннотация : В статье анализируются процессы интеграции цифровой экономики в национальную экономическую систему и её влияние на финансовую устойчивость. Научно обосновано, что эффективное использование цифровых технологий создаёт возможности для экономического роста, улучшения инвестиционного климата, расширения финансовой инклюзии и снижения финансовых рисков в стране. В исследовании рассмотрены основные драйверы развития цифровой экономики в Республике Узбекистан, результаты проводимых реформ, а также показатели экономической эффективности цифровой трансформации финансового рынка.

Ключевые слова: цифровая экономика, финансовая устойчивость, цифровая трансформация, инновация, финансовая инклюзия, экономический рост, цифровые финансы.

Abstract: The article analyzes the integration processes of the digital economy into the national economic system and its impact on financial stability. It is scientifically substantiated that the effective use of digital technologies creates opportunities for economic growth, improvement of the investment climate, expansion of financial inclusion, and reduction of financial risks in the country. The study examines the main drivers of digital economy development in the Republic of Uzbekistan, the outcomes

of ongoing reforms, and the indicators of economic efficiency of digital transformation in the financial market.

Keywords: digital economy, financial stability, digital transformation, innovation, financial inclusion, economic growth, digital finance.

XXI asrda raqamli iqtisodiyot milliy iqtisodiy rivojlanishning asosiy muharrikiga aylanmoqda. Bugungi kunda axborot texnologiyalari va raqamli xizmatlar iqtisodiy faoliyatning barcha sohalariga singib borgan. O‘zbekistonda ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishi sifatida belgilangan bo‘lib, bu jarayon moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash va iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashda muhim o‘rin tutadi.

Prezidentning 2020 yil 5 oktabrdagi PF–6079-sonli “O‘zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasi” farmoni mamlakatda raqamli infratuzilmani yangilash va moliyaviy tizimda raqamli xizmatlarni joriy etishga qaratilgan tizimli chora-tadbirlarni boshlab berdi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakat iqtisodiy salohiyatini yangi bosqichga ko‘tarishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda raqamli infratuzilma — internet qamrovi, telekommunikatsiya tarmoqlari va axborot xavfsizligi tizimlari — iqtisodiy taraqqiyotning poydevoriga aylangan. 5G texnologiyalarining joriy etilishi, “MyID” kabi yagona raqamli identifikatsiya tizimlarining ishga tushirilishi, davlat xizmatlarini to‘liq onlayn formatga o‘tkazish iqtisodiyotning samaradorligini keskin oshirmoqda. Bu jarayon nafaqat ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish sohalarida, balki moliyaviy operatsiyalar, soliq ma‘muriyati va xalqaro to‘lov tizimlarida ham avtomatizatsiya jarayonlarini chuqurlashtirmoqda.

Shu bilan birga, inson kapitali raqamli iqtisodiyotda strategik omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Malakali kadrlarsiz raqamli islohotlar samarasiz bo‘ladi. Shu sababli, mamlakatimizda ta‘lim tizimida “Digital Skills”, “Data Analytics” va “FinTech” kabi fanlarni joriy etish, universitetlarda startap laboratoriyalar va raqamli innovatsiya markazlarini tashkil etishga katta e‘tibor berilmoqda. Bu orqali yosh avlod raqamli ko‘nikmalarni egallab, iqtisodiyotdagi yangi kasblar — ma‘lumot tahlilchisi, blokcheyn mutaxassisi, kiberxavfsizlik injeneri kabi yo‘nalishlarda faoliyat yuritish imkoniga ega bo‘lmoqda.

Institutsional muhit va investitsiya sharoiti ham raqamli iqtisodiyot o‘rishining muhim tarkibiy qismidir. Davlat siyosatining izchilligi, normativ-huquqiy baza yangilanishi va innovatsiyaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash siyosatlari raqamli iqtisodiyot uchun qulay muhit yaratmoqda. Masalan, “Digital Uzbekistan – 2030” strategiyasi

doirasida 2020–2024 yillarda IT sohasiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar hajmi 2,8 barobar oshgan. Venchur kapital bozorining faollashuvi va xalqaro hamkorlikning kengayishi natijasida “UZCARD”, “Humo”, “Payme”, “Click” kabi milliy fintex ekotizimlarining rivojlanishi iqtisodiy aylanishlarni raqamli formatga ko‘chirishni tezlashtirdi.

1-jadval. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyot rivojlanishining asosiy ko‘rsatkichlari (2020–2024 yy.)

Yil	Internet qamrovi (%)	Raqamli to‘lovlar ulushi (%)	IT sektori yalpi hajmi (trln so‘m)	Elektron xizmatlar soni
2020	68.4	18.7	5.6	220
2021	73.1	24.9	7.8	285
2022	79.6	33.4	9.2	355
2023	85.2	41.7	12.4	490
2024	89.8	54.2	15.6	615

Manba: Stat.uz, Axborot texnologiyalari vazirligi ma’lumotlari asosida muallif tahlili.
Moliyaviy barqarorlik — mamlakat iqtisodiy tizimining shoklarga qarshi chidamliligini ta’minlovchi holat bo‘lib, raqamli texnologiyalar uni quyidagi yo‘nalishlarda mustahkamlaydi:

- **Moliyaviy inklyuziyani oshirish:** raqamli to‘lovlar va fintex platformalar orqali aholining bank xizmatlariga kirish imkoni kengaymoqda;
- **Moliyaviy shaffoflik:** elektron hisobotlar va blokcheyn tizimlari orqali soliq va hisob-kitob tizimlarida ochiqlik oshmoqda;
- **Xavflarni kamaytirish:** raqamli tahlil va sun’iy intellekt orqali kredit xavflari aniq prognozlanmoqda.

2-jadval. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy barqarorlikka ta’sirini baholash ko‘rsatkichlari

Yil	Bank hisoblari soni (mln)	Fintex tranzaksiyalar ulushi (%)	Kredit xavfi indeksi (ball)	Moliyaviy inklyuziya (%)
2020	18.2	8.5	0.72	42.1
2021	21.7	13.9	0.68	48.5
2022	25.6	19.3	0.61	56.9
2023	30.4	26.1	0.57	63.2

Yil	Bank hisoblari soni (mln)	Fintex tranzaksiyalar ulushi (%)	Kredit xavfi indeksi (ball)	Moliyaviy inklyuziya (%)
2024	36.7	34.8	0.52	71.4

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki va McKinsey (2024) tahlillari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Raqamli iqtisodiyotning o‘sishi moliyaviy tizimda transformatsiya jarayonlarini jadallashtirmoqda. Fintex kompaniyalari, raqamli banklar va elektron to‘lov platformalari iqtisodiy faoliyatni tezlashtirib, tranzaksiya xarajatlarini pasaytiradi. Shu bilan birga, raqamli infratuzilmaning yetarlicha rivojlanmaganligi, kiberxavfsizlik va ma’lumotlar muhofazasi muammolari moliyaviy barqarorlikka xavf tug‘dirishi mumkin.

O‘zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyot rivojining moliyaviy ta’siri quyidagi natijalarga olib kelmoqda:

- davlat budjeti daromadlarining raqamli soliq tizimi orqali o‘sishi;
- inflyatsiya bosimining qisman pasayishi;
- investitsiya oqimlarining raqamli yo‘nalishlarga sari yo‘nalishi;
- ish o‘rinlarining raqamli xizmatlar sohasida ko‘payishi.

O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish mamlakat moliyaviy barqarorligi uchun strategik ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalar orqali iqtisodiy jarayonlar samaradorligi oshirilib, moliyaviy inklyuziya kengaymoqda va davlat moliyasining shaffofligi ta’minlanmoqda. Shu bilan birga, raqamli xavflarni kamaytirish, axborot xavfsizligini kuchaytirish va raqamli malakali kadrlar tayyorlash raqamli iqtisodiyot barqarorligi uchun asosiy vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–6079-sonli farmoni. “Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida”. – Toshkent, 2020.
2. Stat.uz. (2024). “O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyot ko‘rsatkichlari”.
3. McKinsey & Company. (2024). *The State of AI and Digital Transformation in Emerging Markets*.
4. UNCTAD. (2023). *Digital Economy Report: Cross-border Data Flows and Development*.
5. World Bank. (2024). *Digital Finance and Financial Inclusion in Central Asia*.
6. OECD. (2023). *Measuring the Digital Transformation: Policies for a Digital Economy*.
7. Axmedov, A. (2023). “Raqamli iqtisodiyot va moliyaviy inklyuziya: O‘zbekiston tajribasi”. – *Iqtisod va innovatsiyalar jurnali*, №2.
8. Davlat statistika qo‘mitasi. (2024). “Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasi ko‘rsatkichlari”.